

GRALSMYTEN

Jørgen Lumbye

(Udgivet som manuskript)

Gralsmyten er sandsynligvis den vestlige middelalders vigtigste myte og den højest udviklede myte om den spirituelle søgen, som den vestlige kultur har udformet. Den blev særdeles populær og meget værdsat fra 1100-tallets sidste halvdel, men efter middelalderens afslutning dalede interessen for denne myte. Selv om dens grundlæggende budskab, efter min mening, er en højere udformning af det religiøse projekt end kristendommen. En af grundene til at Gralsmyten ikke formåede at medvirke til at videreudvikle kristendommen og bringe denne op på et nyt højere niveau efter middelalderens og reformationstidens afslutning - eller bidrage til at skabe en ny højere post-kristen religion - må givetvis søges i det vestlige menneskes dalende interesse for den indre virkelighed, til fordel for den ydre.

Vesten forvilder sig væk fra myten om den spirituelle søgen

Efter at religionskrigene i det 16. og 17. århundrede på en måde havde "fastfrosset" det kristne projekt, bliver det religiøse liv i den vestlige kultur efterhånden mere og mere overfladisk, goldt og livløst. Energien begynder så at sige at gå ud af den religiøse myte. Eller man kunne også sige, at den ydre verden virker stadig mere fascinerende og tiltrækkende på det vestlige menneske (og vel at mærke i en ikke-religiøs betydning) - på den indre verdens bekostning. Energien fra den religiøse myte eller myten om den spirituelle, herunder indre, søgen går imidlertid også i vid udstrækning over i myten om den ydre søgen - opdagelsesrejserne, koloniseringen af de oversøiske verdensdele, fysikkens kortlægning af den ydre materielle verden, søgen efter den rette politiske teori og praksis for at skabe et materielt utopia m.m.

Medens alle tidligere tidsaldre har haft den religiøse myte - eller myten om den spirituelle søgen - som den mest centrale myte, bliver Vesten nu den første kultur i menneskehedens historie, der i vid udstrækning forvilder sig væk fra den religiøse dimension og myten om denne spirituelle søgen. For i stedet at kanalisere sin væsentligste energi over i myten om den passionerede erotiske kærlighed - myten om kærlighedsparret - samt myten om den ydre søgen (som et ikke-religiøst eller pseudoreligiøst projekt).

Før det vestlige menneske for alvor kørte af sporet, religiøst set, lukkede sig inde i konventionel religiøsitet eller lod det religiøse gå i glemmebogen, var der imidlertid en myte, som muligvis kunne have bragt det vestlige menneske op på et højere religionshistorisk udviklingsniveau end den konventionelle kristendoms niveau, og hvis kernebudskab måske stadig har fremtiden for sig - Gralsmyten. Den myte der sammen med myten om Tristan og Isolde blev den mest indflydelsesrige myte i højmiddelalderens Europa - hvis man ser bort fra Jesus-myten.

Gralen

Gralen er symbolet på det højeste religiøse mål, på den højeste erkendelse, den højeste bevidsthedstilstand om man vil - på det ultimative, på det guddommelige. Gralen er også en genstand dvs. noget materielt, hvilket givetvis skal understrege, at det religiøse mål ikke blot

er noget åndeligt, sjæleligt eller psykisk, men også noget konkret, håndgribeligt, kropsligt eller materielt. I højmiddelalderens verden blev det religiøse, som sagt, i vid udstrækning af den katolske kirke betragtet som en rent åndelig affære, hvor kroppen, sanserne, følelserne og ikke mindst det seksualiteten blev anset for at være noget laverestående, ja tit decideret negativt. Gralsmytens fremhævelse af, at det højeste og mest tilstræbelsesværdige, foruden at være noget åndeligt, også er noget materielt, er derfor et klart forsøg på at korrigere den ubalance, der havde gjort sig gældende inden for kristendommen siden Kristi himmelfart. Medens Jesus levede her på jorden, var der ifølge kristendommen tale om, at det åndelige/ånden havde taget bolig i kødet, i det materielle, og at Gud eller det guddommelige ikke bare var noget åndeligt, men også noget højst kropsligt og materielt. Efter Kristi himmelfart var Gud eller det guddommelige imidlertid ikke længere noget, man kunne tage og føle på, ikke længere noget konkret kropsligt og materielt. Undtagen, naturligvis, under nadverens sakramente, hvor brødet og vinen, ifølge den kristne lære, bliver forvandlet til Jesu legeme og blod. Nadverens sakramente var dog tydeligvis ikke nok til at tilfredsstille det kristne middelaldermenneskes behov for - og længsel efter - at se det åndelige og guddommelige konkretiseret på det materielle og kropslige plan. Hvilket givetvis er en af hovedårsagerne til middelaldermenneskets glødende interesse for relikvier - og alkymi.

Alt i alt kan man sige, at kristendommen i middelalderen i vid udstrækning er en ren "åndelig" religion, hvor kroppen, sanserne, følelserne og seksualiteten ikke spiller nogen positiv rolle, men tværtimod betragtes som en hindring for at nå det religiøse mål. Et af gralsmytens vigtigste budskaber er derfor tydeligvis at kompensere for den ensidighed, som den mere eller mindre rent "åndelige" kristendom er havnet i. Det er da også meget sigende, at gralsmyten opstår og får sin højeste udformning blandt ridderne og adelen, der ikke som præsterne lever i cølibat og erotisk afholdenhed, men tværtimod, for de flestes vedkommende, sætter stor pris på den erotiske kærlighed, og i det hele taget på kroppens og sansernes glæder. At præste- og munke-kredse så senere tog gralsmyten til sig og omformede den i mere asketisk retning, således at deres gralshelt, Galahad, blev en kysk munkeridder, er en anden historie, som jeg ikke vil komme nærmere ind på i denne sammenhæng.

Selve Gralen, som materielt objekt, kan være mange forskellige genstande, alt efter hvilken myteversion det drejer sig om, men mest almindeligt er det at Gralen er et bæger, en kalk, et fad eller en (ædel)sten. Desuden er Gralen som regel altid knyttet sammen med død og genfødsel, samt masser af dejlig mad. Her er der uden tvivl rødder tilbage til meget gamle, bl.a. Mellemløstlige, forestillinger om, at det højeste religiøse mysterium er forbundet med en død-genfødselsforvandling - i lighed med naturens og væksternes årlige død og genfødsel. Samt til lige så gamle, ikke mindst keltiske, forestillinger om en slags paradistilstand (i en hinsidig verden) forbundet med rigelige mængder af lækker og velsmagende mad.

I Wolfram von Eschenbachs Parzival (ca. 1210), der regnes for middelalderens vigtigste og mest storslåede udformning af Gralsmyten, er Gralen imidlertid en smaragd, altså en grøn ædelsten. Det er i denne sammenhæng tankevækkende, at grøn både er Venus' farve, naturens farve og Helligåndens farve, ifølge det vestlige menneskes opfattelse i middelalderen, - samt Islams farve. Ædelsten er jo i øvrigt også noget af det mest kompakte, solide og uforgængelige "evigt bestående" materie, der overhovedet eksisterer i vores verden. Det at ædelsten ofte består af kulstof-forbindelser, grundbestanddelen af alt organisk materie, er nok værd at medtænke i denne sammenhæng. At Gralen hos Wolfram von Eschenbach er en ædelsten, der er grøn, dvs. naturens farve, er næppe nogen tilfældighed. Som tidligere nævnt så middelalderens kristendom i vid udstrækning på naturen med negative eller skeptiske øjne, og anså ikke naturen i sig selv for at være hellig. Det er således meget sigende, at ordet "naturreligion" så godt som altid har været brugt og er blevet opfattet som et skældsord inden for kristendommen. Den kristne kirke har også altid anset panteisme, dvs. forestillingen om at Gud er ét med naturen (universet), for et kætteri.

Kristendommens natursyn

For middelalderens kristendom - der ligesom jødedommen og islam byggede på ét helligt skrift, hvis autoritet var uangribelig og hævet over kritik - var den højeste religiøse sandhed én gang for alle nedfældet i bibelen. Ville man derfor finde vej til Gud og det guddommelige, måtte man nødvendigvis først og fremmest studere bibelen og praktisere dens lære. Det at søge Gud i naturen eller at udgrunde tilværelsens guddommelige mysterier ved at studere eller meditere i og på naturen, ville for hovedparten af kirkens mænd i middelalderen i bedste fald være en omvej - og i værste fald en afvej. For den guddommelige sandhed kunne man jo blot læse i bibelen - det var den direkte vej.

I det kristent farvede vestlige verdensbillede var naturen i vid udstrækning en modstander eller en decideret fjendtlig magt, som mennesket skulle kæmpe med for at fravriste livets goder. Ikke en ven eller hovedsagelig venligsindet kraft - som i f.eks. den kinesiske kultur - som mennesket havde til opgave at samarbejde med til fælles gavn og glæde. Dette negative natursyn udviklede sig efter middelalderen til en udtalt forestilling om, at naturen kunne mennesket udnytte, udbytte og udplyndre, ja endog destruere efter forgodtbefindende, bare det gavnedede menneskets, eller snarere en lille gruppe menneskers, korsigtede økonomiske og magtpolitiske interesser. At dette århundredgamle vestlige natursyn i dag truer med at forurene og destruere hele naturen, og er ved at føre os med rasende hast ud i et økologisk ragnarok, understreger, hvor vigtigt Gralsmytens budskab er.

For Gralen, selve symbolet på det højeste, på det guddommelige, bærer naturens farve, og gralsridderens opgave er, som vi skal se, ikke blot at forløse det lidende menneske, men også naturen, der er blevet ødelagt p.gr.a. gralskongens brøde.

Naturen og Jorden som det kvindeliges domæne.

En anden vigtig dimension af denne problematik er anskuelsen af naturen som noget kvindeligt. Det har fra gammel tid været en vidt udbredt forestilling i den vestlige verden, at naturen og Jorden betragtes som det kvindeliges domæne, som Moder Natur eller Moder Jord. Det er da også meget sigende, at ordet materie kommer af det latinske materia, der har fælles rod med ordet for moder: mater. Materiens verden var med andre ord i den græsk-romerske oldtidskultur forbundet med Moder Jord (gr. Gaia; lat. Terra), og således med det kvindelige.

Da den kristne religion imidlertid erobrede det absolutte religiøse monopol i den vestlige verden, blev ikke mindst de religioner forfulgt og udryddet, hvor den store Gudinde, i en af sine talrige fremtrædelsesformer (Isis, Kybele, Demeter, Hera, Juno m.fl.), hørte til blandt de højeste guder, eller sammen med sin ægtefælle udgjorde det højeste gudepar. Kristendommens indføring betød, som tidligere nævnt, gudindens bandlysning og cementering af en fatal ubalance mellem det kvindelige og det mandlige i det vestlige verdensbillede. Det er derfor næppe tilfældigt, at man i dette verdensbillede anså både kvinden og den materielle verden, herunder naturen, for noget laverestående. Det højerestående, Gud, der ifølge middelalderens kristendom består af to "maskuline" personer, Faderen og Sønnen, befinder sig oppe i "himlen" (og altså fjernt fra Jorden), medens det laverestående, mennesket og naturen, befinder sig her nede på Jorden. Hvor især kvinden anses for at være forbundet med kroppen, sanserne og materien. Guds (Kristus) opgave er, ifølge kristendommen, at forløse det lidende menneske, medens gralsridderens opgave, ifølge Gralsmyten, både er at forløse det lidende menneske og den lidende natur.

Så lad os se nærmere på Gralsmyten.

Gralsborgen og dens beboere

Gralen befinder sig i en borg, Gralsborgen, hvis placering aldrig er klart angivet. Man kan lede ihærdigt efter denne borg og først støde på den efter års søgen, eller man kan, næsten før man får set sig om, nå frem til den. Ofte dukker den op, når man mindst venter det. Gralen vogtes af en gruppe kvinder og mænd, og når Gralen bæres i procession, bæres den altid af en kvinde. Gralsborgen fremstilles som et borglignende tempel, og det er ikke som i den kristne kirke udelukkende et mandligt præsteskab, der forretter ceremonierne, men både mænd og kvinder, som gør det. Ja, det er som nævnt en kvinde, der varetager den højeste ceremonielle funktion som gralsbærer. Det at der ikke bare er tale om en slags tempel, men at der også er tale om en borg, viser tydeligt, at denne myte i høj grad afspejler riddernes og adelens synspunkter - ikke præsteklassens. Hvilket også understreges af den ligelige kønsfordeling blandt gralsvogterne. Medens det i middelalderens kristne kirke kun var muligt for mænd at blive præster og stige i det kirkelige hierarki (provster, biskopper, ærkebiskopper, kardinaler og Paven), er der ligelig adgang for begge køn til Gralsborgen.

Gralsborgen ledes af en konge, Amfortas, som er alvorlig syg. Han red som ung ridder ud i verden på eventyr med ordet "amor" på læben, men kom i kamp med en hedensk (Islamisk?) ridder, der søgte efter Gralen og Gralsborgen. I denne kamp dræbte Amfortas den hedenske ridder, men blev selv såret i testiklerne af den hedenske ridders forgiftede lanse. Hårdt såret red Amfortas tilbage til Gralsborgen, men opdagede snart, at hans lemlæstede sår i genitalierne ikke ville læges og det meste af tiden voldte ham stor smerte. Samtidig med at Amfortas blev såret i testiklerne begyndte naturen at visne, og snart var hele landet forvandlet til en ødemark. Amfortas og de andre gralsvogtere anede imidlertid, at Amfortas kunne blive helbredt og naturen i landet forløst, hvis en ædel ridder fandt Gralsborgen og stillede et forløsende spørgsmål til Amfortas - et spørgsmål, der afspejlede, at ridderen udviste spontan medfølelse.

Denne del af Gralsmyten har givetvis rødder i meget gamle bl.a. Mellemøstlige forestillinger om, at naturen og fødeplanternes trivsel er afhængig af kongens vitalitet og sundhed, og at kongens sygdom eller ældelse vil bevirke, at naturen visner eller på anden måde mister sin frugtbarhed. Amfortas gamle far, Titurel, befinder sig iøvrigt også sengeliggende i Gralsborgen, hvilket måske skal understrege, at det ikke blot er sygdom, der kan bevirke, at naturen visner, men også ældelse og alderdomssvækkelse. Denne del af Gralsmyten afspejler givetvis også meget gamle, bl.a. Mellemøstlige, keltiske og germanske myter om naturens årlige visnen og opblomstring. I Mellemøsten sker denne visnen i tørketiden, medens den i Nordeuropa sker i vinterhalvåret. Denne vekslen mellem bortvisnen og opblomstring symboliseres ved frugtbarhedsgudens årlige død (samt evt. kastration) og genfødsel (genvinding af potens og virilitet).

Konflikten mellem ånd og natur

I Gralsmyten er det imidlertid ikke længere blot naturens årlige "død" det drejer sig om, men derimod naturens visnen og - for menneskets vedkommende - kropslig sygdoms opståen som følge af menneskets psykiske problemer. Herunder ikke mindst psykisk splittethed. Kampen mellem Amfortas og den hedenske ridder afspejler, ifølge myteforskeren Joseph Campbell, en grundlæggende konflikt i det vestlige kristne verdensbillede: konflikten mellem ånd og natur.

Amfortas kan siges at være vogter af - og konge over - det åndelige tempel, og han søger i sin ungdom naturligvis efter den erotiske kærlighed ("amor"). Imidlertid kan denne kærlighed naturligvis kun realiseres, hvis ånden forenes med kødet, med den materielle virkelighed, med naturen. Da Amfortas imidlertid møder naturen i form af den hedenske ridder, går han til kamp mod naturen - og slår derved naturen og et medmenneske ihjel. Med andre ord vil en religion som f.eks. middelalderens kristendom, der i vid udstrækning har afskåret sig fra forbindelsen med naturen eller er decideret negativ eller rent ud fjendtlig over for denne - og som møder

naturen og det naturlige med kamp og krig - ødelægge naturen og det naturlige.

Den hedenske ridder, der vel her repræsenterer en slags primitiv naturreligion, er på sin side på udkig efter "Ånd", eller en højere form for religion - og har meget sigende Gralens navn indgraveret på sin lansespids.

Naturreligionerne har den fordel frem for en "højere" religion som f.eks. kristendommen, at de er tættere forbundet med naturen og i vid udstrækning oplever denne som hellig. Naturreligionerne kan imidlertid også afgjort have mangler i forhold til senere udviklede religioner, da mange naturfolk ikke blot oplever naturen som hellig, men også på nogle områder kan nære stor og uberettiget (overtroisk og irrationel) frygt for naturen.

Også på etikens område kan naturreligionerne have afgørende mangler. På disse religioners udviklingstrin gælder "etikken" således ofte kun ætsfrænder eller stammemedlemmerne, medens det f.eks. ikke nødvendigvis behøver at være "uetisk" at slå andre mennesker ihjel, hvis de blot ikke tilhører ens egen æt eller stamme. Her er de højere religioners generelle påbud om at elske og have medfølelse med sin næste, uanset hvem dette medmenneske er, et klart fremskridt i menneskehedens udviklingshistorie.

Kristendommen versus naturreligion

Nu ville det naturligvis være en fordel, hvis en "højere" religion, der som regel udvikler sig ud af en ældre naturreligion, kunne bevare alt, hvad der var af værdi i naturreligionen og kun ville droppe det, som ikke var af værdi. Imidlertid har dette desværre langt fra altid været tilfældet. Kristendommen har som nævnt forkastet ikke blot mange af naturreligionernes negative sider, men også mange af deres positive og rigtige sider - såsom naturforbundethed, oplevelsen af naturen som hellig, oplevelsen af enhed med naturen, og oplevelsen af at mennesket dybest set er et naturvæsen. Medens f.eks. den kinesiske daoisme i langt højere, ja nærmest eminent grad har formået at bevare og videreudvikle naturreligionernes bedste sider.

I en religion som middelalderens kristendom, hvor "ånd" og "natur" er spaltet fra hinanden, ja på mange måder ligger i krig med hinanden, vil ånden (Amfortas) imidlertid slå naturen (den hedenske ridder) ihjel - med det resultat, at naturen visner og bliver en ødemark. Medens naturen til gengæld vil lemlæste og forkrøble ånden og kroppen - samt gøre mennesket åndeligt såvel som kropsligt impotent. Man kunne også sige, at dette er resultatet af "ånd", der har mistet jordforbindelsen. Gralsmyten afspejler derfor givetvis en kritik af den konventionelle form for middelalderkristendom, hvor det åndeliges tempel (kirken) er ledet af en "konge" (paven), som i mange klartseende menneskers øjne er impotent (både på det åndelige og det materielle plan). Imidlertid afspejler Gralsmyten givetvis også håbet om, at en ny generation (den unge gralsridder) vil være i stand til at rette op på denne misère og forløse både det ødelagte menneske og den ødelagte natur. Efter denne gennemgang af nogle af Gralsmytens grundlæggende begreber, problemstillinger og perspektiver, vil jeg gå over til at gennemgå selve Gralsmyten kronologisk og i hovedtræk.

Gamuret, Parzivals fader

Før gralsmytens mandlige hovedperson, Parzival, bliver født, har hans far, Gamuret, været i Mellemøsten, ja har endog været i tjeneste hos kaliffen i Bagdad. Allerede her mere end antydes det, at Parzivals fædrebaggrund ikke blot er internationalt orienteret, men i en vis udstrækning er religiøs fordomsfri. At en kristen ridder gik i tjeneste hos den islamiske tros største verdslige overhoved, har ikke været noget som det kristne præsteskab kunne se på med milde øjne - uanset hvor ædel og retfærdig denne muslimske kalif så end måtte være.

Under sine rejser i Mellemøsten kommer Gahmuret en dag til den sorte dronning Belkanes borg, som er belejret af to store hære - én fra hver side. Den ene hær er islamisk, den anden kristen. Gahmuret kommer Belkane til undsætning, og ved at besejre anførerne for de belejrede hære i tvekamp tvinger Gahmuret de to hære til at hæve belejringen. Efter denne sejr forenes Belkane og Gahmuret i kærlighed, elsker med hinanden og får sammen sønnen Feiretiz. Gahmuret har tydeligvis ikke racistiske fordomme.

Allegorisk udlagt kunne man sige, at den sorte Belkane repræsenterer den Store Gudinde, som op gennem hele den vestlige religionshistorie (og den indiske med, for den sags skyld) har været kaldt "den sorte". Således blev den store gudinde Isis i det gamle Egypten kaldt "den sorte" bl.a. fordi hun var knyttet til jorden, men måske også fordi hun som kærlighedsgudinde var knyttet til natten. Noget tilsvarende gjorde sig gældende i den mesopotamiske kulturkreds, hvor Ishtar, i sin egenskab af kærlighedsgudinde, var knyttet til "aftenstjernen" og natten. I den græske kultur er det især gudinden Hekate, der er knyttet til natten og det sorte. Efter kristendommens indførelse i Europa blev den store gudindes kult, som sagt, udryddet, men levede dog på en måde videre i form af dyrkelsen af jomfru Maria. Der ganske vist ikke måtte kaldes gudinde, men som meget betegnende i sin højeste fremtrædelsesform blev kaldt "den sorte Madonna".

Vor Frue Kirke & Jomfru Maria med Jesusbarnet

Det er meget sigende, at de store gotiske katedraler, som skød op i højmiddelalderens Europa på den tid, hvor Arthuriana-myterne blev nedskrevet, så godt som alle er viet til jomfru Maria (vor Frue Kirke) og at højmiddelalderens mest populære kultobjekt var Jomfru Maria med Jesusbarnet på skødet (den store moder/gudinde med barnet på skødet efter en veloverstået fødsel). Det er også meget sigende, at den centrale kultgenstand i det, der af mange anses for de gotiske katedralers dronning, Chartre-katedralen i Frankrig, var en træstatue af jomfru Maria med Jesusbarnet på skødet, kaldet - "den sorte Madonna". Jeg tror ikke det er tilfældigt, at middelalderens kultur og religiøsitet kulminerer i højmiddelalderen (ca. 1100-1300), samtidig med at kvinden værdsættes højere end i begyndelsen af Middelalderen, samtidig med at bl.a. Gralsmyten er med til at fastslå, at kvinden er ligestillet med manden (herom senere), og samtidig med at Maria-kulten tager et kolossalt opsving i den vestlige verden. Ja, så populær, at den næsten stiller Faderen, Sønnen og Helligånden i skyggen.

Men tilbage til Gralsmyten.

Gahmurets ridderfærd

Den sorte dronning Belkane (den Store Gudinde) bekriges af både en kristen og en islamisk hær, der begge er tilhængere af monoteistiske religioner centreret om en mandlig gud, og indædte modstandere af enhver forestilling om den Store Gudinde. Gahmuret kommer som sagt Belkane til hjælp og bryder belejringen af hendes borg, hvorefter han elsker med denne hedenske kvinde og får en søn, som vokser op i den muslimske verden. Denne søn skal vi vende tilbage til.

Gahmuret bryder op fra Mellemøsten og vender hjem til Europa. Her møder han den smukke Herzeloide, forelsker sig i hende, gifter sig med hende, og får sammen med hende sønnen Parzival. Navnet Parzival betyder iøvrigt "trænge igennem midten", hvilket sikkert skal understrege menneskets behov for at trænge igennem til sit eget center og for i det hele taget at være centreret. Gahmuret kan imidlertid ikke slå sig til ro i familiens skød, men drages af ridderdyst og krigerisk idræt - på trods af Herzeloides forsøg på at tale ham fra det - og rejser endnu engang til Mellemøsten. Her bliver Gahmuret ulykkeligvis dræbt, så Herzeloide nu er enke med Gahmurets barn i sin mave.

Efter at have født Parzival trækker Herzeloide sig tilbage til de store skove, for at komme så

langt væk som muligt fra den ydre verdens krig og ufred, og hun opfostrer Parzival i naturens skød, fjernt fra enhver form for våbenlarm og ridderdyst. I modsætning til Tristan - som ifølge Tristan-myten mistede begge sine forældre henholdsvis før og under fødslen, og som voksede op i en meget maskulin atmosfære ved hoffet sammen med sin stedfar - da mister Parzival "kun" sin far og vokser op sammen med sin mor i en mere feminin atmosfære i den pragtfulde natur. Og medens Tristans fødsel er så voldsom, at hans mor dør i barselseng, lader det ikke til at Parzival pådrager sig et lignende fødselstraume. Under hele opvæksten prøver Hertzeloide også at holde Parzival væk fra enhver form for krigerisk idræt (med undtagelse af jagt), og han vokser op i lykkelig uvidenhed om krig, ufred og våbenkamp.

Den unge Parzival

Da Parzival er vokset op og blevet en ung mand, møder han imidlertid nogle riddere, der ved et tilfælde kommer ridende gennem skoven. Han tror først det er engle eller guder, da han som sagt, aldrig har hørt tale om riddere, men da han får at vide, at de er riddere, og hvad riddere er for noget, beslutter han sig for selv at blive ridder. Han får også at vide, at ridder bliver man hos kong Arthur, så han beslutter at drage op fra sin mor for at rejse til kong Arthur. Hertzeloide prøver først at tale ham fra det, men da det ikke lykkes, indvilliger hun i at lade ham rejse. Dog syr hun ham først en narredragt og giver ham et gammelt øg af en hest, så han vil blive til latter, når han kommer ud i verden - hvilket hun håbervil få ham til at vende tilbage til hende. Parzival bryder således udrustet, og med allehånde moderlige formaninger, op fra barndommens lykkeland og drager af sted ud i verden til kong Arthurs hof.

Da Parzival ankommer til kong Arthurs borg, holder der en rødsklædt ridder uden for kongeborgen. Denne ridder har lige udfordret kong Arthur - som han har et mellemværende med - til at sende en af sine riddere ud til tvekamp med ham, så deres kontrovers kan blive afklaret. Parzival træder ind i riddersalen i sine narreklæder og beder straks kong Arthur om at slå sig til ridder, da Parzival ikke har nogen anelse om, at det ikke er noget som alle og enhver kan blive slået til, sådan uden videre og lige på en studs. Parzival bliver således til stor latter for hele hoffet, og den barske og arrogante sir Kay foreslår Parzival at vise, hvad han duer til ved at prøve kræfter med den røde ridder. Underforstået: enten slipper de af med dette naragtige "guds ord fra landet" eller med den besværlige røde ridder.

Parzival accepterer og rider ud og udfordrer den røde ridder til kamp. Den røde ridder nægter imidlertid at tage denne naragtige unge person alvorligt, ikke mindst fordi Parzival hverken har ridderrustning eller de normale riddervåben; og da Parzival alligevel rider imod den røde ridder, vender denne den dumpe ende af sin lanse imod Parzival og vipper ham let af hesten (Parzival er, som nævnt, fuldstændig utrænnet i våbenbrug). Parzival bliver imidlertid så gal over denne behandling, at han tager et af sine hjemmelavede jagtspyd og kaster det mod den røde ridder. Ved et tilfælde rammer spyddet lige ind under hjelmen og dræber den røde ridder. Dette strider imidlertid imod de regler, der gælder for reglementeret ridderdyst, så Parzival har skandaliseret både sig selv og kong Arthurs hof ved på uridderlig vis at have dræbt et andet menneske. Efter drabet tager Parzival den røde ridders rustning uden på sine egne (narre)klæder(!) og rider væk fra kong Arthurs hof på den røde ridders hest. Uden, vel at mærke, at have været oppe i kong Arthurs riddersal endnu engang, da Parzival aner, at han har begået en ugerning, som ingen ved kong Arthurs hof vil rose ham for - tværtimod. Senere viser det sig, at den røde ridder var hans egen fætter, og Parzival starter altså sit liv som ridder med at begå en frygtelig kainsdåd. Ikke blot ved at slå et andet menneske ihjel, der oven i købet ikke havde gjort ham noget, men ved at slå en af sine egne slægtsfrænder ihjel. Noget nær den frygteligste udåd man kunne begå i datidens samfund. Parzival starter med andre ord sit voksenliv med en forbrydelse, og det er blandt andet denne forbrydelse han må sone, før han kan komme til fuld selvafklaring, komme til fuld selverkendelse og nå frem til fuldstændig åndelig oplysning.

Parzival rider nu ud for at se sig om i verden, og efter at have rejst et stykke vej kommer han

til en borg, hvis borgherre, Gurnemanz, tager gæstfrit imod ham. Gurnemanz har mistet alle sine tre sønner i krig og har nu kun sin eneste datter, Liaze, tilbage. Han tilbyder at oplære Parzival i de ridderlige dyder og våbenbrug, da han finder ud af, at Parzival ikke er meget bevendt, hvad dette angår. Gurnemanz tager med andre ord Parzival til sig som sin stedsøn, og bliver således Parzivals verdslige lærer, der lærer ham alt, hvad en ung ridder havde brug for at lære på det verdslige plan. Da Parzival efter nogle års forløb er udlært som ridder, tilbyder Gurnemanz ham sin datter til ægte, og dermed borgen og den jord, som hører til den. Parzival siger imidlertid nej tak. Ikke fordi han ikke kan lide Liaze - hun er ham tværtimod en kær veninde, som han holder meget af - men fordi han ikke er forelsket i hende; fordi han ikke oplever hende som sin livspartner. Objektivt set er Liaze et "godt parti", og da Parzival selv kun ejer det tøj og den ringbrynje han står og går i, samt sin hest, er det ifølge middelalderens konventionelle normer absurd og tåbeligt af ham at sige nej til Gurnemanz' tilbud. Parzival føler imidlertid dybt i sig, at hans livspartner ikke er en kvinde, som han skal have "forærende", én hans stedfar skal vælge for ham, men én han selv skal vinde sig eller tilkæmpe sig - og selv vælge.

Parzivals holdning til valg af ægtefælle

Dette er et af de vigtigste temaer i Eschenbachs Parzival, der med andre ord betyder, at Parzival for det første står som talsmand for frit valg af ægtepartner, dvs. at dette valg er noget, som den unge selv træffer og ikke forældrene. For det andet står Parzival som talsmand for, at dette valg træffes ud fra hjertets afgørelse, dvs. ud fra om man elsker den anden, og ikke ud fra overvejelser om, hvorvidt den anden magtpolitisk eller økonomisk er et "godt parti". Det normale i Middelalderens samfund var ellers, som tidligere nævnt, at ægteskabet blev arrangeret af forældrene, og at partnervalget blev truffet ud fra magtpolitiske og økonomiske overvejelser. Det revolutionerende nye i Eschenbachs Parzival-tekst er, at ægteskabet her ikke er en praktisk og profitabel alliance mellem to mere eller mindre magtfulde slægter, men en fuldstændig frivillig pagt mellem to selvstændige individer. Der ikke primært er repræsentanter for to slægter og disse slægters magtpolitiske og økonomiske interesser, men primært er repræsentanter for sig selv og deres kærlighed - eller i det mindste bestræber sig på at være det. Det er med andre ord på denne tid den "moderne" opfattelse af ægteskabet bliver født.

Parzival drager altså op fra Gurnemanz' borg og rejser videre ud i verden. Den næste afgørende begivenhed han kommer ud for er meget passende mødet med sit eget kvindelige modstykke, Condwiramour (hvis navn på fransk betyder "fører til kærlighed"). Parzival kommer nemlig til en borg, som er belejret af en mægtig hær, der allerede har erobret det til borgen hørende landområde. Denne hær er nu lige ved at erobre borgen - og denne borgs herskerinde, Condwiramour. Sidstnævnte er en ung forældreløs og ugift kvinde, som er herskerinde over sin borg med tilhørende landområder. En mægtig nabokonge, Clamidé, har bejlet til Condwiramour. Tilsyneladende ikke fordi han elsker hende, men fordi hun er et "godt parti", dvs. fordi hans egne landområder ville blive forøget, hvis han via et giftemål kunne udvide dem ned hendes. I samtidens øjne er kong Clamidé et særdeles godt parti for Condwiramour, fordi han er en meget større jordejer og en meget rigere mand end hende. Condwiramour har imidlertid samme holdning til valg af ægtepartner som Parzival, så hun siger nej tak til kong Clamidé - fordi hun ikke elsker ham. Og nu afslører denne konge så, hvad der var de egentlige motiver til hans ægteskabstilbud, ved ikke at acceptere Condwiramours afslag. I stedet for invaderer og brandskatter han hendes land, for gennem en erobring af hendes borg at tvinge hende til ægteskab. Hvad angår holdning til valg af ægtefælle er kong Clamidé med andre ord Parzivals diametrale modsætning. Man kunne også sige, at kong Clamidé i en vis forstand er den gamle tids mand, medens Parzival er den nye tids.

Parzival beslutter sig for at hjælpe den belejrede Condwiramour, og det lykkes ham om natten at komme ind i borgen. Her bliver han gæstfrit modtaget, ikke bare fordi man har brug for alle

våbenføre mænd, der vil kæmpe mod kong Clamidé, men fordi Condwiramour og hendes hus tager gæstfrit imod fremmede. Condwiramour forklarer Parzival sin situation, og Parzival tilbyder at udfordre den stærkeste ridder i kong Clamidés hær, Kingrun, til tvekamp.

Næste dag overvinder Parzival Kingrun efter en voldsom kamp, og har dermed givet kong Clamidé en afklapsning. Efter kampen elsker Parzival og Condwiramour med hinanden og betragter sig fra nu af som ægtefæller - uden at der er nogen præst, som har viet dem. Interessant nok er det yderst sjældent, at der optræder præster i Wolframs Parzival, og hvad angår Parzivals og Condwiramours ægteskab, er det først noget de begge to vælger ud fra dyb kærlighed til hinanden, altså ud fra et frit individuelt og personligt partnervalg. Dernæst er det noget de fuldbyrder erotisk, og til sidst markers ved at Condwiramour sætter sit hår, sådan som gifte kvinder satte det i middelalderen - men altså uden at en præst er involveret.

Set ud fra middelalderens konventionelle synspunkt er Parzival ikke noget "godt parti" for Condwiramour, for han ejer som sagt ikke andet end det tøj og den rustning han står og går i, samt sine våben og sin hest. På tilsvarende måde er Condwiramour ikke et "godt parti" for Parzival, for efter alt at dømme er det kun et spørgsmål om få dage, før kong Clamidé har erobret Condwiramours borg. Alligevel er både Parzival og Condwiramour tro mod deres hjerte, og vælger hinanden, på trods af alle ydre trusler og forhindringer - og på trods af alle odds. Dette bliver da øjensynlig også belønnet, for nogle dage efter besejrer Parzival også kong Calmidé i tvekamp, og tvinger denne til at trække sine styrker tilbage fra Condwiramours landområde. Freden er nu genoprettet og Parzival og Condwiramour kan ånde lettet op og nyde livet i kærlighed på deres befriede borg.

Nu har Parzival med andre ord nået sit mål i den ydre verden, men hvad med den indre verden? - kender han virkelig sig selv? Jeg tror, at Gralsmyten på dette sted vil vise, at livet i det lange løb vil være utilfredsstillende, hvis man ikke er nået til fuld selverkendelse, også selv om man har nået alle sine mål i den ydre verden, og selv om denne verden er så godt som fuldkommen.

Dette er iøvrigt fuldstændig parallelt til Buddha-myten, hvor Buddha også begynder den indre rejse eller den indre selvudforskning efter at han har nået alle sine mål i den ydre verden - og ligesom Parzival er blevet lykkelig gift, samt lever i materielt betryggende kår.

Parzivals oplevelser i Gralsborgen

Så efter at Parzival i længere tid har nydt sin nye tilværelse som lykkelig ægtemand og senere familiefar, beslutter han sig for at drage tilbage til sin barndomsegn for at se, hvad der er blevet af hans mor. Han ved ikke, at hun er død, kort tid efter at han rejste væk fra hende. Det er imidlertid i fuldstændig overensstemmelse med nyere psykoterapi, at den indre selvudforskning i langt de fleste tilfælde begynder med, at man bliver konfronteret med forskellige positive og/eller negative oplevelser fra sin tidlige barndom - at man altså vender tilbage til "barndommens land". Helt centralt i denne psykiske rejse tilbage ad tidssporet er, som tidligere nævnt, mødet med ens forældre. For først gennem mødet med disse forældre - på godt og ondt - kan man blive klar over, hvem man selv egentlig er, og hvordan man har udviklet sig til den, man er.

Meget sigende overlader Parzival det til sin hest at bestemme vejen, da han ikke selv ved hvilken vej han skal drage. Han slår med andre ord egoet fra og overlader det til det ubevidstes kræfter at "finde vej". Dette er et lykkeligt valg, for efter en lang dagsrejse kommer han til en sø, hvor en konge, den såkaldte Fiskerkonge, sidder i en båd og fisker. Vejen ender simpelthen i søen, så Parzival er nu med andre ord ved at være i en situation, hvor han ikke mere har fast grund under fødderne. Dette kunne betyde, at Parzival er på vej

ned i sit eget ubevidste. Fiskerkongen, som Parzival spørger om vej til det nærmeste herberg, svarer, at der ikke er noget i miles omkreds, men at Parzival er velkommen til at overnatte i Fiskerkongens borg, som er lige i nærheden. Parzival tager med glæde imod invitationen, og da han har fulgt den anviste vej et stykke tid, kommer han da også til en borg, Gralsborgen, som er omgivet af vand.

Fiskerkongen er på ejendommelig vis allerede ankommet til borgen og tager gæstfrit imod Parzival, da denne er redet over vindebroen. Man hjælper Parzival af med rustningen, giver ham et dejligt bad og låner ham nogle rene og smukke klæder, bl.a. gralsbærerens kappe. Derefter bliver Parzival vist op i riddersalen, hvor han får anvist sæde ved siden af fiskerkongen Amfortas, og hvor gralsborgens øvrige beboere også er forsamlet. Fiskerkongen ligger tilbords på en bære, og ser tydeligvis ud til at være såret og have store smerter, men Parzival stiller ikke spørgsmål, hvad dette angår. Der er en sorgfuld stemning i salen. Det næste der sker, er at en dør går op og en ung page kommer ind med en lanse, fra hvis spids der løber blod ned på hans hånd. Medens pagen går salen rundt med den blødende lanse, græder alle tilstedeværende. Da lansens båret ud, går en anden dør op og gralsdronningen, der vel at mærke ikke er gift med Amfortas eller har et erotisk forhold til ham, bærer Gralen ind. Som tidligere nævnt er Gralen, ifølge Eschenbach en smaragd, en grøn ædelsten. Gralen anbringes foran Amfortas, og *den* skænker nu alle tilstedeværende den mad de allerhelst vil have.

Det næste der sker, er at Amfortas overrækker Parzival sit sværd, gralssværdet, men Parzival stiller stadigvæk ikke noget spørgsmål. Dernæst bærer gralsdronningen Gralen ud, og Parzival ser et kort øjeblik en meget gammel mand, den gamle gralskonge, Titurel, der ligger i en seng i et værelse bag riddersalen. Amfortas opfordrer nu Parzival til at gå i seng og sove, hvis han er træt. Parzival får anvist natteleje, og før han sover, får han vin og frugt af den slags der angiveligt vokser i paradiset.

Om natten har Parzival mareridt, og da han vågner om morgenen er gralsborgen tilsyneladende forladt. Alle døre er låst, undtagen den der fører ud til borggården, hvor hans hest står klar - opsadlet. Da han meget forundret rider ud af gralsborgen, bliver der råbt en forbandelse efter ham, "Bær solens had", og skældsord, "Du er en gås". Først et stykke tid efter at han har forladt gralsborgen, går det op for ham, at han har opført sig forkert under sit ophold i borgen, og han føler så stor en sorg, som han aldrig har oplevet før. Da han vil søge tilbage til gralsborgen for at gøre skaden god igen, kan han imidlertid ikke finde borgen.

Gralen, gralsborgen og det kollektive ubevidste

Allegorisk fortolket kunne man sige, at Gralen og gralsborgen symboliserer kernen i det ubevidste, eller mere præcist det som C.G. Jung kalder det kollektive ubevidste. I vid udstrækning den del af bevidstheden som nyere psykologi kalder det transpersonlige bevidsthedslag. Gralen kunne kaldes symbolet på Selvet. Det er da også meget sigende, at det er ved at slå egoet fra og overlade styringen til kræfterne i det kollektive ubevidste eller i Selvet, at Parzival føres til gralsborgen og Gralen.

Hvad angår hændelserne i gralsborgens riddersal om aftenen, er den blødende lanse netop den, som Amfortas fik et fatalt forgiftet sår i genitalierne af, og lansens er tydeligvis forbundet med smerte, lemlæstelse, ufrugtbarhed og død. Gralen er på den anden side forbundet med liv, glæde og masser af dejlig mad, men også med ægte spiritualitet, Ånd. Ja, Gralen er den dybeste årsag til at Amfortas og gralsvogterne ikke blot kan leve videre, på trods af smerten, lidelserne og den visnede natur, men kan leve videre i fortrøstningsfuldt håb om, at de en dag vil blive forløst.

Måske kan man også se en kritik af middelalderens mandsdominerede og

kvindeundertrykkende samfund i den kendsgerning, at det er en mand, der bærer den blødende lanse - krigsredskabet, som bringer smerte og død med sig. Medens det er en kvinde, der bærer Gralen - helbredelsesredskabet, som bringer glæde og liv med sig.

Den centrale hændelse i gralsborgen er imidlertid det forløsende spørgsmål, dvs. det spørgsmål som gralsridderen skal stille for at gralskongen kan blive forløst. I de forskellige versioner af gralsmyten er der forskellige bud på, hvad det er for et spørgsmål, der skal stilles. I Wolframs udgave af myten er det et medfølelse spørgsmål, dvs. et spørgsmål der viser, at gralsridderen nærer spontan medfølelse med den lidende Amfortas - med sit lidende medmenneske. Den afgørende prøve, som gralsridderen skal bestå, er med andre ord det, som er kernen i både Vestens og Østens store religioner - i religioner som f.eks. kristendommen og buddhismen - nemlig det altafgørende og helt centrale budskab om generel næstekærlighed og medfølelse.

Selv om Parzival imidlertid spontant føler medfølelse med den lidende Amfortas og har lyst til at spørge om alt det ejendommelige, der udspiller sig for hans øjne i Gralsborgen, så sejrer den konventionelle opdragelse, han har været udsat for hos Gurnemanz - og han tier. Parzival er, som de fleste andre på hans tid, blevet opdraget til ikke at stille spørgsmål, ikke sætte spørgsmålstejn ved tingene, især ikke når man er gæst hos fremmede. I Gralsborgen vælger han derfor at følge de konventionelle adfærdsregler i stedet for at lytte til - og lade sig lede af - sit eget hjerte. Dette er Parzivals brøde. Det er denne adfærd der afslører, at han endnu ikke er moden til at erkende de højeste spirituelle mysterier og forløse gralskongen og landet.

Han går nu ud i ødemarken.

Ødemarken

Ødemarken er, som Joseph Campbell har påpeget det, ikke bare den ydre naturs visnen.

"Ødemarken" er også det samfund, hvor hovedparten af menneskene lader deres oplevelser og adfærd styres af undertrykkende og udefra pålagte konventionelle regler og forordninger. Det samfund, hvor flertallet fornægter deres eget hjertes tilskyndelser.

(I denne forbindelse finder jeg det vigtigt at opfordre til, at vi får øjnene op for den snævre sammenhæng, der er mellem 1) den psykiske "ødemark" 2) den sociale "ødemark" 3) den menneskeskabte "ødemark" i en mishandlet natur og 4) den økonomiske "ødemark", som er følgen af egoistiske finansspekulationer. Jeg mener at målet bør være "ikke-tilknytning" til alle former for indre såvel som ydre begær.)

Med hensyn til den gamle gralskonge, Titurel, der lå i et værelse bag gralsborgens riddersal, er han givetvis et andet aspekt af det vigtige mytekompleks om frugtbarhedsgudens årlige død og genfødsel. I dette kompleks kan naturens frugtbarhed og trivsel ikke bare trues af kongens impotens (Amfortas), men også af kongens ældning (Titurel).

(Endnu et personligt indskud og udbrud: Dette perspektiv er i dag lige så vigtigt, ja måske vigtigere end det var i middelalderen. For ikke blot er der generelt noget urovækkende ved at samfund styres af magtgriske og nødvendigvis i dybere forstand mere eller mindre impotente mænd. Endnu mere urovækkende er det dog, når et samfund som vores nuværende vestlige samfund, i vid udstrækning styres af gamle mænd med forældede forestillinger om virkeligheden. Bl.a. fordi disse mænd har haft deres barndom og opvækst i en tidsalder, hvis normer stort set ikke tog hensyn til så vigtige problemstillinger som f.eks. økologi (forurening og rovdrift på naturens sparsomme ressourcer), masseødelæggelsesvåben og oprustningsvanviddets undergravning af verdensøkonomien. Men også urovækkende fordi disse mænd tydeligvis ikke kan eller vil forstå disse afgørende problemers betydning.)

Men tilbage til Parzival. Efter at have forladt gralsborgen drager Parzival nu søgende rundt i verden, og på et tidspunkt støder han på kong Arthur og ridderne af det runde bord, der er på rejse. Efter at Parzival har vist, hvad han duer til med hensyn til ridderlige idrætter og kampformåen, optages han som ridder af det runde bord, og kong Arthur arrangerer en festmiddag for ham. Selv om Parzival har haft fiasko i gralsborgen, dvs. på det spirituelle område, så har han dog som høvisk, kampduelig og etisk retskaffen ridder haft succes på det verdslige område. Parzival er altså nu nået så højt, som man i middelalderens mytologi overhovedet kunne (som mand) inden for dette område, nemlig blevet ridder af det runde bord.

Midt under den overdådige festmiddag for Parzival dukker der imidlertid en meget grim – men også alvidende – kvinde op på et muldyr. Denne kvinde, Kundry, er en budbringer fra gralsborgen, og midt i hele Camelot-hoffets påsyn rider hun lige hen til Parzival og skælder ham hæder og ære fra. I de stærkeste vendinger fordømmer hun Parzival for hans svigtende opførsel i gralsborgen. Ja forkynder, at han på grund af sin skændselsdåd dér er fordømt til helvede – og hun græder over Parzivals skam og gralsborgens ulykke.

Det at Kundry i nogle versioner af Gralsmyten har et ansigt som er grimt – eller ligner et (vild)svins hoved – afspejler givetvis meget gamle forestillinger om, at et afklaret og spirituelt oplyst menneske nødvendigvis også må have været en tur gennem "underverdenen" for via en sådan rejse at blive afklaret med tilværelsens mere barske og lidelsesfyldte skyggesider. Ja, for i sidste instans at blive afklaret med det, som man inden for nyere psykologi og psykoterapi kalder død-genfødsels-gestalten. En gestalt der er tæt forbundet med det at opnå visdom.

Vildsvinet der borer trynen ned i – og roder op i – jorden afspejler med andre ord en person, der har rejst gennem underverdenen og er blevet afklaret med denne (under)verden og dens problemstillinger – samt med den jordiske verden og den himmelske verden. Vildsvinet afspejler således en person, der ud fra egne oplevelser og erfaringer er blevet afklaret med: 1) lidelsesfyldte problemstillinger, 2) almindelige jordiske problemstillinger og 3) ekstatiske, lyksalighedsfyldte og overjordiske problemstillinger. Parzival er dog tydeligvis endnu ikke fuldstændig afklaret med alle disse tre problemstillinger/ verdener. Han er endnu ikke fuldstændig afklaret med sin egen skyggeside. (T.S. Eliots digt "The Waste Land" ("Ødemarken") belyser samme problematik.)

Det at Kundry beskrives som en meget grim kvinde, samtidig med at hun siges at være alvidende, betyder sikkert, at spirituel viden eller visdom tit – hvad det ydre angår – kan forekomme hæslig, frastødende eller grim. Sandheden er ilde hørt, som ordsproget siger. Det at et smukt ydre heller ikke altid svarer til et smukt indre, eller at man ikke skal skue hunden på hårene, understreger Kundry ved at sige til Parzival, at hans indre er lige så hæsligt (uafklaret og urensset), som hans ansigt og ydre er smukt. Det er således tydeligt, at mødet med Kundry understreger, at Parzival har nået succes i den ydre verden, men endnu ikke i den indre. Hvad selverkendelse og "den indre rejse" angår, lever Parzival stadigvæk i delvis uvidenhed. Hele denne episode slår også fast med syvtommersøm, at ydre succes er forgængeligt og ikke meget værd, hvis ens indre afklaring og selverkendelse ikke er særlig vidt fremskreden.

Inden Kundry rider væk, opfordrer hun alle ædle riddere til at opsøge gralsborgen og taler om de skønne kvinder, som venter ridderne dér. Efter dette dystre optrin er festmiddagen naturligvis spoleret, ikke mindst for Parzival – og fra den højeste verdslige succes er han nu styrtet ned i stor vanære. Han har tabt ansigt over for hele kong Arthurs hof.

Parzival beslutter sig nu for straks at bryde op og sværger, at han vil genfinde Gralen, og at han ikke vil sove det samme sted to nætter i træk før han har genfundet gralsborgen. Da han tager afsked med sin nye ven Gawain siger han imidlertid, at han ikke længere vil tjene Gud.

Det kapitel der nu begynder i Parzivals liv, er hans år i ødemarken, hvor han på lykke og fromme drager rundt for at finde gralsborgen, som han jo ikke véd hvor er. I disse år har han slået hånden af Gud, ja der er endog tidspunkter, hvor han hader Gud og skælder Gud ud for ikke at komme ham til hjælp. I alle disse helvedesår holder Parzival dog fast ved sin kærlighed til Condwiramour, der således bliver som et lys for ham i mørket, og det er bl.a. den kærlighed, der får Parzival frelst igennem denne hårde tid.

Det at Parzival er dømt til helvede, fordi han svigtede i gralsborgen, understreger også et af gralsmytens centrale budskaber, nemlig at livet og de mellem menneskelige forhold bliver et helvede (af bl.a. ensomhed), hvis vi ikke praktiserer næstekærlighed og medfølelse. At mennesket handler næstekærligt og medfølelse er med andre ord det, der skal til, for at ophæve det pågældende menneskes følelse af ensomhed og meningsløshed. Det der skal til for at det pågældende menneske til fulde kan erkende sin enhed med helheden - det være sig den sociale helhed såvel som naturens helhed.

Efter at Parzival har rejst flere år rundt i ødemarken, støder han en langfredag på en flok pilgrimme, der foreslår ham at tilslutte sig bodstoget, som er på vej til en from eneboer, Trevrizent. Parzival afslår at drage med i bodstoget, men begynder at tænke på Gud, og han beslutter at lade Gud og sin hest vise ham vejen. Hesten følger bodstogets spor og fører Parzival til eneboerhytten, hvor Trevrizent tager gæstfrit imod ham. Her viser det sig så, at Parzival står over for sin spirituelle eller religiøse lærer, for ligesom Gurnemanz var Parzivals verdslige lærer er Trevrizent hans åndelige lærer.

Trevrizent fortæller nu Parzival om Gralsmysteriet, om hvordan en skare engle bragte Gralen til en udvalgt skare menneskers varetægt. Trevrizent fortæller også Parzival om selve Gralen, som Trevrizent har set med sine egne øjne, og han fortæller, at Gralen hjælper mod sygdom og død, samt giver al den mad man kan ønske sig. Parzival får også at vide, at de nuværende gralsvogtere kom til gralsborgen som børn fra mange forskellige lande, og at de kom fra både rige og fattige familier. Parzival hører tillige om Amfortas fald for sit eget hovmod og sin "tøjlesløse og ufromme" elskov, for gralskongen må kun elske den kvinde, hvis navn kommer til syne på Gralen - hvilket Amfortas forbrød sig imod.

Trevrizent fortæller endvidere Parzival, at han, Trevrizent, og Amfortas ikke bare er brødre, men også søskende med den nuværende gralsbærer, Repanse de Schoyér og Parzivals mor, Herzeloide. Sidstnævnte var tidligere gralsvogter og boede på borgen. Trevrizent formaner iøvrigt Parzival til aldrig at behandle en kvinde dårligt, hvilket falder i tråd med Parzivals egen holdning og tidligere udtalelser om, at det er bedre at tro på kvinder end at tro på Gud (!).

Sidst, men ikke mindst, lærer Trevrizent Parzival om de guddommelige mysterier. Under sin omflakken i ødemarken har Parzival skyet kirker, præster og steder, hvor mennesker lovpriser Gud. Da Trevrizent imidlertid får at vide, at Parzival i disse år har slået hånden af Gud, ja hadet Gud, gør Trevrizent Parzival opmærksom på, at denne har misforstået, hvad Gud og det guddommelige er. Trevrizent lærer Parzival, at Gralen ikke kan vindes gennem ædel ridderdyst, og at Gud og det guddommelige er en afspejling af menneskets eget sind, af menneskets egen holdning og egne handlinger. Er et menneskes holdning til sine medmennesker, omverdenen eller Gud negativ, vil dette menneske i stigende grad selv opleve negativitet fra sine medmennesker, omverdenen eller Gud. Og handler et menneske egoistisk, ondskabsfuldt, magtgrisk, pengebegærligt, havesygt m.m. vil det før eller siden blive nødt til at høste denne egoisme, ondskabsfuldhed m.m. Sagt på en anden måde vil dette menneske før eller siden selv få en lignende egoisme, ondskabsfuldhed m.m. rettet mod sig. Hader Parzival Gud/det guddommelige univers (inklusiv menneskene), vil Parzival i stigende grad opleve, at "Gud"/det guddommelige univers er fuld af had. Elsker Parzival derimod Gud/det guddommelige univers, vil Parzival i stigende grad opleve, at Gud/det guddommelige univers er fuld af kærlighed. Da denne afgørende religiøse erkendelse går op for Parzival, oplever han

sit spirituelle gennembrud og bliver klar over, at Gud/det guddommelige ikke blot er en afspejling af mennesket selv (og omvendt), men et mysterium - og at det meste af det han tidligere har troet var Gud, har været tanke-spind, selvbedrag og illusion. At tænkning med andre ord er mørke, hvis denne tænkning finder sted uden det guddommelige lys.

Det guddommelige mysterium - samt tænkning, logik og rationalitet

Tænkning, logik og rationalitet er en stor og vigtig hjælp på vejen til erkendelse af tilværelsens guddommelige mysterium. Selve erkendelsen af dette mysterium kræver imidlertid direkte oplevelse - hinsides enhver form for logik, rationalitet, tankemønster eller begrebsstruktur - kræver "guddommeligt lys".

Denne den religiøse mystiks klassiske erkendelse må ikke forveksles med anti-rationalisme, og den religiøse mystiker falder ikke tilbage til et primitivt udviklingsstrin i menneskeheden og individets udviklingshistorie, hvor mennesket endnu ikke er i stand til at tænke logisk-rationelt. Nogle forskere taler her om et "prælogisk" udviklingsniveau. I den ægte religiøse mystik er der tværtimod tale om, at individet når et højere erkendelsestrin end det logisk-rationelle erkendelsestrin, men selvfølgelig bevarer evnen til at tænke rationelt. Når det drejer sig om emner og områder af tilværelsen, der lader sig begribe og forstå på denne måde. Men da den højeste erkendelse nu engang ikke lader sig forstå med forstanden, kan vi ikke anvende logik og rationalitet som bevidstheds-"værktøj" til en sådan erkendelse.

At vi ikke kan save brænde med en hammer, men må have fat i en sav til dette arbejde, er selvfølgelig ikke det samme som at sige, at en hammer i sig selv er et dårligt eller overflødigt stykke værktøj. Tværtimod, det er et yderst hensigtsmæssigt værktøj, når det drejer sig om at slå søm i. Men et ringe værktøj, når det drejer sig om at save brænde.

På tilsvarende måde er den rationelle tænkeevne et temmelig dårligt, for ikke at sige direkte ubrugeligt "værktøj", når det drejer sig om at få indsigt i tilværelsens dybeste religiøse og eksistentielle mysterier. Men selvfølgelig ikke, når det drejer sig om f.eks. naturvidenskab og filosofi, hvor den logiske og rationelle tænkeevne er absolut nødvendig.

Selv om det er fatalt, hvis et voksent menneske ikke er i stand til at tænke rationelt, er det i endnu højere grad fatalt, hvis et voksent menneske ikke er i stand til at gå hinsides den rationelle tænkeevnes begrænsede rækkevidde. Hvad det sidstnævnte angår, er det måske det moderne (vestlige) menneskes vigtigste problem.

Men tilbage til Parzivals rejse.

Parzival øger selvindsigten

Efter at han har fået religiøs indsigt erkender og fortryder han nu, at han i sin tid begik en lignende udåd, en kainsdåd som Amfortas, ved at dræbe den røde ridder. Parzival håber dog, at han alligevel kan finde gralsborgen og Gralen igen, så han kan få forløst gralskongen og landet. Da Trevrizent imidlertid hører, at Parzival allerede har været i gralsborgen én gang, og at det er mislykkedes for ham at forløse gralskongen og landet, fortæller Trevrizent Parzival, at man aldrig vil kunne få adgang til gralsborgen mere, hvis man først én gang har været der og ikke har vist sig opgaven voksen.

Dette svarer til et centralt dogme i middelalderens kristendom, der siger, at man kan begå så store synder, at ens sjæl for evigt vil være fortabt - dvs. at man for evigt vil være indespærret i helvede. Alt taler imidlertid for, at middelalderens kristne teologer har gjort sig skyld i en almindelig udbredt menneskelig fejltagelse, nemlig at sammenblende oplevet virkelighed med objektiv fysisk-materiel virkelighed.

I lyset af nyere psykoterapeutiske erfaringer er der ingen tvivl om, at man under dybtgående psykoterapi kan havne i bevidsthedstilstande af mere eller mindre grupvækkende art, hvor man samtidig oplever, at denne tilstand vil vare ved "til evig tid". Giver man sig imidlertid lov til at opleve disse rædsler og give fuldstændig udtryk for de følelser, kropsreaktioner og smerter, der måtte være forbundet med disse oplevelser, kommer man som regel efter et stykke tids forløb ind i meget mere positive oplevelser. Det, der før eller under terapien blev oplevet som lidelse uden ende ("evig fortabelse"), var en bestemt bevidsthedstilstand, hvor tingene opleves på denne måde. Der er imidlertid ikke nødvendigvis tale om, at dette svarer til urets tid, dvs. tid sådan som vi måler den. Evighed, hvad enten der er tale om en negativ eller positiv oplevelse, har ikke noget med en umådelig lang tidsperiode at gøre, men med tidløshed. Man er, om man så må sige, trådt ud af tidsdimensionen, hvilket set ude fra og målt med urets tid kan spænde fra brøkdele af sekunder til dage, uger, måneder eller år. Evig fortabelse er således ikke en realitet i det fysisk-materielle univers, og et menneske eller en religion (som f.eks. den konventionelle kristendom), der ikke er i stand til at skelne mellem, hvad man kunne kalde de psykologiske realiteter og de fysisk-materielle realiteter, har en mere overfladisk forståelse af bevidstheden og universet end et menneske eller en religion, der er nået frem til en sådan skelneevne.

Et menneske kan således i nyere dybtgående psykoterapi komme ud for at genopleve f.eks. første del af sin fødsel, og under de lidelser og den smerte, som er forbundet hermed, kan vedkommende opleve, at disse rædsler vil vare ved "til evig tid" - at de med andre ord aldrig vil høre op, en negativ uendelighed. En time længere fremme i terapisesionen kan vedkommende imidlertid ligge og le i ekstatisk fryd efter en velforløst fødselsgenoplevelse. Den subjektive oplevelse af tiden svarer således ikke nødvendigvis til den objektive.

Parzival nægter at acceptere, at det ikke skulle kunne lade sig gøre at finde gralsborgen og Gralen påny - selv om hans religiøse lærer, Trevrizent, hævder det modsatte. Parzival beslutter sig for at blive ved med at søge efter gralsborgen, da han inderst inde tror, at det kan lade sig gøre at finde den igen. Dermed forkaster han middelalderkristendommens dogme om evig fortabelse. Selv om Trevrisant lærer Parzival vigtige religiøse sandheder, er hans egen forståelse alligevel begrænset, og eleven Parzival kommer et spadestik dybere i den religiøse erkendelse.

Eneboeren Trevrizent er i øvrigt hverken præst eller munk, han er ikke en kirkens mand. I Wolfram von Eschenbachs version af Parzival er han tydeligvis repræsentant for den ægte spiritualitet, som mange mennesker i højmiddelalderen troede og håbede var lige på trapperne. For i højmiddelalderen var det tydeligt for mange, at en meget stor del af kirkens mænd levede et alt andet end kristent liv, og kun i ringe grad levede op til Jesu lære. Korruption, magtmisbrug, køb og salg af kirkelige embeder, det højere kirkehierarkis frådseri og materielle overflod, kætterforfølgelser og intolerance over for anderledes tænkende var vidt udbredt, og gjorde en stor del af middelalderens religiøse liv til en parodi på Jesus oprindelige budskab. Der var derfor i vide kredse af befolkningen et brændende ønske og en forventning om en ny tidsalder, hvor en mere ægte religiøsitet ville bryde frem og brede sig.

En central skikkelse i denne forbindelse var Joachim af Fiore som bl.a. blev kendt for sin teori om "de tre tidsaldre", hvor hver tidsalder var knyttet til én af personerne i Treenigheden.

Ifølge Joachim var den første tidsalder i menneskehedens historie, Faderens tidsalder, som var forbundet med det Gamle Testamente, og hvor det var jødefolket, altså en bestemt etnisk gruppe eller nation, der var bæreren af den religiøse sandhed. Menneskehedens anden tidsalder, Sønnens tidsalder, var forbundet med det Nye Testamente og startede med Jesu fødsel. I denne tidsalder, som strakte sig helt op i højmiddelalderen dvs. Joachims egen tid, var det ikke længere en bestemt etnisk gruppe eller nation, der var bærer af den religiøse sandhed, men derimod den kristne kirke. Som var åben for alle mennesker - uanset etnisk

oprindelse - og for alle nationer. Det afgørende skel gik altså her mellem dem, der var kristne og dem, der ikke var det. Mellem dem, der var medlemmer af kirken og dem, der ikke var det.

Joachim mente imidlertid, at hans egen tid dannede overgangen til menneskehedens tredje tidsalder, Helligåndens tidsalder, hvor Helligånden skulle tale direkte til det enkelte menneske. Selv om Joachim ikke selv sagde det, kunne hans lære i en radikal fortolkning udvikles til en teori om, at det nu ikke længere var en bestemt social gruppe - det være sig etnisk, national eller kirkelig - der var bærer af den religiøse sandhed, men derimod det enkelte menneske, nemlig det menneske som Helligånden talte direkte til - og igennem. Dette menneskes etniske, nationale eller kirkelige tilhørsforhold spillede derfor ingen afgørende rolle. Om man var jøde eller ikke jøde, franskmand eller englænder, kristen eller muslim havde ingen betydning, når blot Helligånden talte direkte til én - og igennem én. I et sådant perspektiv, i en sådan tidsalder, ville de forskellige religiøse nøgleskrifter - det Gamle Testamente, det Ny Testamente, Koranen etc, - også blive detroniseret fra deres position som absolut religiøs normgiver, men naturligvis blive bevaret som vigtige religiøse informationskilder. Man kan ikke undre sig over at udsigterne til en sådan radikal fortolkning og videreudvikling af Joachims teorier vakte modstand i det katolske kirkehierarki, og det endte med at de fleste af Joachims teser blev fordømt af kirken som kætterske. Mange mennesker i højmiddelalderens Europa mente dog, at skikkelser som den hellige Frans af Assisi og franciskanerne var de første repræsentanter for den nye Helligåndens tidsalder, og Wolframs Trevrizent er på mange måder en sådan franciskanerskikkelse, der lærer Parzival om den nye tidsalders religiøse mysterier - bl.a. gralsmysterierne.

Parzivals møde med en islamisk ridder

Parzival bryder op fra Trevrizents eneboerhytte og drager videre ud i verden for at finde gralsborgen og Gralen.

En dag støder han på en fremmed islamisk ridder, som han kommer i kamp med. Det viser sig hurtigt, at dette er den farligste kamp Parzival nogensinde har udkæmpet, for den fremmede ridder er en formidabel modstander, hvis lige Parzival aldrig tidligere har mødt. Indtil nu har Parzival aldrig tabt en tvekamp, men efterhånden som kampen bølger frem og tilbage - og trækker længere og længere ud - må Parzival se i øjnene, at der denne gang er en reel mulighed for, at han kan komme til at tabe. Til sidst brister Parzivals sværd da også, og han er altså nu udleveret på nåde og unåde til den fremmede ridder. I nogle versioner af myten er det sværd som brister i Parzivals hånd, det sværd som han røvede fra den røde ridder, da han dræbte denne. I andre versioner er det det sværd, som Parzival fik af gralskongen i gralsborgen, og som det dengang blev spået ham ville bryde i en afgørende kamp, fordi Parzival ikke stillede det medfølelse og forløsende spørgsmål.

Den fremmede viser sig imidlertid at være en ædel og medfølelse ridder, for han undlader at dræbe Parzival, selv om han har denne fuldstændig i sin magt. I stedet foreslår den fremmede ridder, at de holder en pause i kampen og snakker lidt sammen, da det ikke vil være særlig ærefuldt for ham at overvinde en modstander, hvis sværd er bristet. Under den efterfølgende samtale går det op for dem, at de har samme far, at de altså er brødre, og derfor - som Wolfram udtrykker det - er ét kød ligesom en mand og hans hustru. Det viser sig med andre ord, at Parzival har mødt sin (halv)bror, Feirefiz. Det går også op for dem, at de og deres far er ét - ligeledes Wolframs udtryk - hvilket svarer til kristendommens opfattelse af det guddommelige plan, hvor "Faderen og Sønnen er ét". Efter at Parzival og Feirefiz dermed har erkendt, at de begge i virkeligheden har kæmpet mod sig selv - som Wolfram udtrykker det - ender situationen med en kærlig forsoning mellem dem.

Hele denne scene har mange kætterske aspekter. At den kristne ridder og den muslimske ridder har samme far, skal sandsynligvis symbolisere, at både kristendommen og islam udspringer af jødedommen og dens monoteistiske opfattelse af "faderguden" - de har fælles

ophav. Da både kristendommens dogmer og Wolfram von Eschenbach understreger, at Faderen og Sønnen er ét, kan hans Parzival-tekst tolkes som et udsagn om at jødedommen, kristendommen og islam dybest set er ét. Eller - om man vil - de har en fælles kerne af religiøs mystik. Endvidere bliver det hos Wolfram understreget, så det ikke er til at misforstå, at et islamisk menneske kan være lige så ædelt og medfølelse som et kristent. Et kontroversielt synspunkt i middelalderen - og i vor egen tid?

Vi har en scene, der på mange måder minder om den scene i begyndelsen af gralsmyten, hvor Amfortas kæmpede mod en hedensk ridder, og hvor verden gik af lave, om man så må sige. Medens Amfortas og den hedenske ridders kamp imidlertid endte med en katastrofe for dem begge - Amfortas dybe og smertefulde sår i testiklerne, og den hedenske ridders død - hvilket bevirkede at landet visnede og forvandlede til en ødemark, så ender kampen mellem Parzival og Feirefiz som sagt med en kærlig forsoning. Hvilket muliggør forløsningen af både Parzival og det visnede land.

Den næste afgørende scene i gralsmyten er ankomsten af Kundry, gralsborgens budbringer, som nu indbyder Parzival til gralsborgen og forkynder, at skriften på Gralen har meddelt, at Parzival er den nye gralskonge. Men ikke nok med at Parzival indbydes til gralsborgen, også Feirefiz og Condwiramour bliver indbudt. Ikke bare den ædle kristne ridder, men også den ædle islamiske ridder får adgang til gralsborgen, og ikke bare den ædle mand, men også den ædle kvinde bliver budt velkommen dér. Langt fra noget selvfølgelig budskab i middelalderens Europa. For at ingen skal være i tvivl om, at det ikke primært drejer sig om våbendyst og våbenduelighed, gør Wolfram von Eschenbach tydeligt opmærksom på, at Gralen ikke kan vindes gennem våbendyst, hvilket Condwiramours invitation til gralsborgen understreger.

Parzival helbreder kong Amfortas - og bliver selv den nye gralskonge

Ankommet til gralsborgen helbreder og forløser Parzival kong Amfortas. Feirefiz bliver døbt med vand der strømmer direkte fra Gralen - en slags tværkonfessionel dåb? - og da han og gralsbæreren, Repanse de Schoyer, har forelsket sig i hinanden, bliver de gift. Det forlyder, at det bliver deres søn, dvs. frugten af en kærlighedsforening mellem en muslim og en kristen, der skal blive den nye gralskonge efter Parzival. En mildt sagt kættersk og kontroversiel slutning på en roman i højmiddelalderens Europa!

Efter Feirefiz' dåb viser der sig en tekst på siden af Gralen, der pålægger enhver hersker at kæmpe for og beskytte den almindelige befolknings rettigheder. Til allersidst hører vi, at ingen gralsridder fra nu af må besvare spørgsmål om herkomst, navn eller etnisk oprindelse. Gralsmyten opfordrer med andre ord eksplicit til kamp for, og beskyttelse af almindelige menneskers rettigheder uanset køn og herkomst - en af de ældste spirer til menneskerettighederne? Gralsmyten understreger, så ingen kan være i tvivl om det, at det i sidste instans hverken drejer sig om familietilhørsforhold, sociale klassetilhørsforhold, etnisk tilhørsforhold, nationalt tilhørsforhold eller tilhørsforhold til nogen bestemt organiseret religion, men derimod om det ædle hjerte, dvs. næstekærlighed og medfølelse, samt religiøs oplevelse, indsigt og viden.

Ifølge Trevrizens udtalelser i slutningen af Wolframs gralsroman er det sådan, at Parzival har tilkæmpet sig vej til Gralen, og bl.a. på grund af sit ædle hjerte, sin kærlighed til Condwiramour og sin vedholdende søgen har fået sin vilje med Gud, dvs. for anden gang fået adgang til gralsborgen. Igen en understregning af at Gud eller det guddommelige univers er en afspejling af mennesket, hvilket nu, ifølge Trevrizent, bør få Parzival til at vende sit sind til ydmyghed - en nøgledyd i gralsmyten såvel som i alle de store verdensreligioner. På helt buddhistisk vis er mennesket i gralsmyten dybest set selv ansvarlig for det univers det lever i, da dette er en afspejling af menneskets egne religiøse og etiske indsigter, holdninger og handlinger - samt psykiske modenhed.

Den vestlige verdens højst udviklede religiøse myte – i 13 teser

Efter min mening er gralsmyten den højst udviklede religiøse myte i den vestlige verden, og er - allegorisk forstået - lige så vigtig i dag, som den var i middelalderen. Ikke blot for det vestlige menneske, men for hele menneskeheden. Gralsmyten bevarer nemlig alle de positive religiøse landvindinger som kristendommen indeholder, samtidig med at den ikke blot undgår en hel række af de fejltagelser som kristendommen begår, men på afgørende punkter supplerer og videreudvikler de religiøse indsigter, som kristendommen var nået frem til. Tusind år efter det Nye Testaments fremkomst opstod der således en ny myte, gralsmyten, som skulle blive den vestlige verdens vigtigste supplement til, korrektion af og videreudvikling af Jesusmyten. Det skulle endvidere tage tusind år før denne myte så ud til at skulle nå sin fulde blomstring, på lignende måde som det tog tusind år før Jesusmyten nåede sin fulde blomstring i Højmiddelalderens Europa. Lad os derfor se lidt nærmere på lighederne og forskellene mellem Jesusmyten og gralsmyten.

1. I modsætning til Jesus begynder Parzival som en synder, en regulær skurk, ved at dræbe den røde ridder; og først gennem mange års selvudforskning, selvudvikling og udsoning af sin brøde lykkes det ham at gøre sig fri af sin fejlagtige opfattelse af hvem eller hvad Gud, eller det guddommelige er. Først gennem prøvelser og lang tids arbejde med sig selv lykkes det Parzival at vinde religiøs indsigt og udvikle næstekærlighed og medfølelse. Selv om evangeliernes Jesus også har sine "menneskelige" eller "svage" sider, som f.eks. under Jesus ensomme bøn i Getsemane have om natten umiddelbart før sin arrestation, er Jesus-skikkelsen generelt skildret som fuldkommen, perfekt og lydefri lige fra fødslen af. Samt ubesmittet af arvesynden - ifølge kirkefaderen Augustin og kristen dogmatik. Hvilket adskiller Jesus radikalt fra alle andre mennesker, ja på en vis måde gør ham "ikke-menneskelig" eller "umenneskelig". Hvad dette angår, er gralsmyten, ligesom Buddhamyten, efter min mening i større overensstemmelse med virkeligheden ved at understrege, at intet menneske begynder som en "fuldt oplyst mester". Ifølge disse to vigtige myter må og skal alle mennesker nødvendigvis igennem det som mange mennesker i dag ville kalde en kortere eller længere psykoterapeutisk-spirituel selverkendelses-, renselses- og udsoningsproces før målet - den åndelige oplysning - er nået.

2. I modsætning til Jesus opfører Parzival sig ikke bare skurkagtigt over for sine medmennesker i begyndelsen af sit liv, men i ødemarksårene skælder Parzival som nævnt Gud ud for ikke at hjælpe ham. Ja, siger endog at han hader Gud, dvs. gør sig skyldig i blasfemi. Efter min mening gør også dette Parzival mere "menneskelig" end Jesus, og afslører dermed en større viden om, hvad man som menneske kan komme ud for under den ydre såvel som den indre rejse. Nemlig helvedesagtige "ødemarkstilstande", hvor man har lyst til at skælde ud på - eller give udtryk for - sit had til Gud/det guddommelige/universet/tilværelsen. Sidstnævnte, der er noget af det mest forbudte og tabublagte i kristendommen, har i nyere psykoterapi og spirituel udvikling rent faktisk vist sig at være noget af det mest rensende og religiøst udviklende man kan gøre, hvis sådanne tilskyndelser og følelser opstår spontant i én og presser sig på for at komme til udtryk. Som regel efterfølges en sådan følelsesudladning af vrede og had mod Gud/det guddommelige/universet/tilværelsen af komplementære følelser af glæde over - og kærlighed til - Gud/det guddommelige/ universet/tilværelsen. Følelser der tit kan have været blokeret af undertrykte følelser af vrede og had.

3. I modsætning til middelalderens dogmatiske kristendom er gralsmyten i Wolframs udgave et udtryk for en mere udogmatisk form for religion, og Wolframs Parzival opstiller da heller ingen religiøse dogmer, som mennesket skal tro på. Gralsmyten giver i stedet for en hel række religiøse råd og vejledninger, og det enkelte individ kan frit vælge, om det vil rette sig efter dem eller ej.

4. Præster, og i det hele taget kirkehierarkiet, spiller ingen rolle i Wolframs udgave af gralsmyten, og meget sigende når Parzival sit religiøse mål uden hjælp fra nogen præst eller

anden kirkelig autoritet. Vi hører således ikke det mindste om at Trevrizent er ordineret som præst eller munk - han er blot fremstillet som en from eneboer. Det er heller ikke på grund af de kirkelige sakramenter eller ved deres hjælp, at Parzival til sidst når frem til gralsborgen og Gralen. Hvilket sikkert fik mange af kirkens mænd i middelalderen til at vejre kætteri.

5. Gralen, symbolet på den højeste oplysningstilstand, på det religiøse og det guddommelige, er også noget materielt. Det guddommelige har inden for kristendommen ikke været konkret materialiseret siden Kristi himmelfart, og det er kun ikke-kristne (men ikke nødvendigvis anti-kristne) traditioner - som dem der kommer til udtryk gennem f.eks. Hermesskrifterne, alkymien og gralsmyten - som konsekvent og vedholdende understreger, at selve det guddommelige også har et materielt aspekt. Og altså ikke bare havde det, engang for mange hundrede år siden, da Jesus vandrede på Jorden. Mange anti-religiøse materialistiske vildfarelser i nyere tid kunne have været undgået, hvis det vestlige menneske i middelalderen (og senere) havde været mere lydhøre overfor de ikke-kristne religiøse og spirituelle traditioner. Så var resultatet måske blevet det, der burde være al spirituel udviklings mål, nemlig en religiøsitet, som ikke er anti-materialistisk, og en "materialisme", som ikke er anti-religiøs. Det mål ser det imidlertid ud til, at det først bliver vor egen tid eller fremtiden, der skal realisere.

6. Naturen betragtes nærmest som hellig eller guddommelig i gralsmyten, så også på dette punkt er denne myte i modsætning til hovedstrømmen inden for middelalderens kristendom. Et af nøgletemaerne i gralsmyten er da også, som tidligere nævnt, at naturen visner og bliver en ødemark, hvis mennesket forbryder sig mod og undertrykker sin egen natur. Hvad enten det drejer sig om menneskets naturlige næstekærlighed eller menneskets driftsnatur. Også på dette punkt er gralsmyten efter min mening en højst tiltrængt, ja i disse økologiske krisetider, livsnødvendig korrektion af det kristne natursyn.

7. Gralsmytens syn på kvinden er, at hun er ligestillet med manden og lige så vel som han er i stand til at nå frem til Gralen, og til at vogte og værne om den. I Wolframs udgave af gralsmyten er gralsbæreren i gralsborgen, Repanse de Schoyé, en kvinde, og Condwiramour beskrives som fult ligeberettiget, ligestillet og ligeværdig med Parzival; og den gamle gralskonge, Titurel, formaner Parzival til altid at behandle kvinder godt. Det er også meget sigende, at der både sidder kvinder og mænd omkring det runde bord i gralsborgen. Et sted sætter Wolfram, som tidligere nævnt, dette frigjorte syn på kvinden på spidsen ved at sige, at det er bedre at have tillid og tiltro til kvinder end til Gud. En udtalelse, der ikke bare i middelalderen, men også i vor egen tid ville vække furore og blive betragtet som kættersk i vide kredse. Gralsmytens egalitære syn på kvinder kolliderer derfor kraftigt med en række (af Paulus) markante udtalelser i det Nye Testamente om kvindens underordnede position i forhold til manden.

8. Gralsmytens syn på ægteskabet er, at det bør udspringe af mandens og kvindens kærlighed til hinanden og være et resultat af de to personers frie partnervalg, på trods af økonomiske og magtpolitiske hensyn. Det er ikke forældrene eller familien der bør vælge ægtefælle for den unge, men vedkommende selv.

9. Hvad angår den erotiske kærlighed, er Wolframs Parzival en stor hyldest til denne, og det er bl.a. på grund af sin usvækkede kærlighed til Condwiramour, at det lykkes Parzival for anden gang at nå frem til gralsborgen og Gralen. Jesusmyten, sådan som den er skildret i det Nye Testamente, centrerer sig om et menneske, Jesus, der selv lever i cølibat, lovpriser dette og hævder, at det er bedst ikke at gifte sig. Dette bakkes, som jeg tidligere har været inde på, op af Paulus, der har det samme syn på den erotiske kærlighed. Så alt i alt var der ikke megen hjælp at hente i det Nye Testamente for de mennesker (i middelalderen), der ville søge råd og vejledning med hensyn til den erotiske kærligheds problematik. Det Nye Testamente kan således ikke siges at give noget tilfredsstillende svar på denne problematik. På dette punkt er gralsmyten, efter min mening, et højst nødvendigt supplement til, eller en stærkt tiltrængt

korrektion af, det Nye Testaments syn på den erotiske kærlighed - og udfylder det hul, som det Nye Testamente efterlader, hvad denne problematik angår.

Det er i denne sammenhæng nok heller ikke tilfældigt, at Wolfram er ridder og altså ikke præst eller munk.

10. Medens Jesus i det Nye Testamente er talsmand for pacifisme og en "venden den anden kind til"-holdning, er gralsmyten eksponent for den holdning, at det nogen gange er nødvendigt, ja en moralsk pligt, at forsvare det gode og bekæmpe det onde - om nødvendigt med våben i hånd. Parzival overvinder således kong Clamidé i tvekamp, da denne prøver at tvinge Condwiramour til at indgå ægteskab med sig. Her har gralsmyten, efter min mening, en dybere forståelse af vold/ikke-vold problematikken end Jesusmyten. Hvad dette punkt angår er gralsmyten iøvrigt på linie med hinduismen i og med Krishnamyten, således som denne myte skildres i Bhagavad Gita.

11. I gralsmyten er menneskets åndelige frigørelsesvej ikke blot en fællesmenneskelig vej, men også en individuel vej. Man kan simpelthen ikke finde frem til gralsborgen ved blot at følge andre gralssøgendes spor. Kommer man med andre ord til et sted i den vilde natur, hvor en anden gralssøgende har redet, så følger man ikke i vedkommendes spor, men søger en anden vej. Fordi man kun kan finde frem til gralsborgen og Gralen ved at finde sin egen helt personlige og individuelle vej. Det at vejen til frelse eller åndelig frigørelse også er en helt individuel vej - og ikke blot en fællesmenneskelig vej - understreges således klart i gralsmyten. Dette er ikke i nær så høj grad tilfældet i Jesusmyten, ifølge den konventionelle kristendom, hvor det stort set udelukkende drejer sig om at følge de af bibelen og den kristne kirke angivne forskrifter for et kristent menneskes rette sindelag og adfærd.

12. Gralsmyten indeholder også et politisk budskab, nemlig det meget vigtige budskab, at det er samfundets ledes pligt at beskytte folkets rettigheder. Denne beskyttelse gælder også, ja især, de svage grupper i samfundet, såsom enker, faderløse, gamle, svage, invalider m.fl.

13. Gralsmyten kan endelig aktualiseres i den vestlige verden, fordi den i lighed med Buddha-myten skildrer en person, som allerede har opnået en rimelig grad af succes i den ydre verden. Parzival har således fundet sit livs kærlighed, er blevet hendes livspartner, og har nu "til dagen og vejen" på sit lille slot og landområde. Alligevel føler Parzival - igen i lighed med Buddha - at han må begive sig ud på "den indre rejse" for at finde ud af, hvad tilværelsen dybest set drejer sig om. For at finde ud af hvem han selv dybest set er.

For Parzival aner intuitivt, at hvis han ikke også opnår "succes" i den indre verden, vil selv nok så stor succes i den ydre verden ikke være særlig meget værd. Man kan således lidt firkantet sige, at Jesus, der selv voksede op i små kår, mest henvender sig til mennesker, der ikke har succes i den ydre verden. Medens gralsmyten og Buddhamyten i vid udstrækning - men naturligvis ikke udelukkende - henvender sig til de, der har haft rimelig succes i den ydre verden, men som dog er ved at blive klar over, at den ydre succes er meningsløs, hvis den ikke er forbundet med succes i den indre verden. Da de fleste vesterlændinge har mad på bordet hver dag, tøj på kroppen og en rimelig grad af tag over tilværelsen, er det i og for sig ikke mærkeligt, at flere og flere mennesker i Vesten føler sig tiltrukket af myter som gralsmyten og Buddhamyten. Medens det omvendt ser ud til at flere og flere mennesker i ludfattige og forarmede U-lande på tilsvarende måde føler sig tiltrukket af Jesus-myten, da Jesus-skikkelsen for dem i høj grad står som religiøs talsmand for de også materielt set forarmede masser.

Sammenfattende vurdering

Alt i alt har gralsmyten efter min mening en hel række fortrin frem for Jesus-myten, samtidig med at der, så vidt jeg kan se, ikke er noget virkelig væsentligt af positiv værdi i Jesus-myten, som gralsmyten ikke også har med. Man kunne også sige, at gralsmyten omfatter Jesus-myten

- og går et afgørende skridt videre end denne. Det er også meget sigende, at slutmålet i gralsmyten ikke er en eller anden salighedstilstand i "himlen", men et liv i kærlighed - også erotisk kærlighed - her på Jorden. Medens Jesus-myten således var den centrale myte for flertallet af middelalderens mennesker, og den myte hvorom hele middelalderens verdensbillede var centreret (i den vestlige kulturkreds), var gralsmyten den myte, som de mest bevidste mennesker i højmiddelalderens Europa betragtede som en nødvendig korrektion, komplettering, uddybning og viderebearbejdning af Jesus-myten.

Gralsmyten er med andre ord en myte, som fører os hinsides den konventionelle kristne religions verdensbillede - og således også hinsides middelalderens vestligte verdensbillede. Ja, på mange måder kan man sige, at gralsmyten er en af de første spirer til den bevidsthedsrevolution, der er ved at tage fart her i vor egen tid. Samtidig med at gralsmyten, efter min mening, er den højeste blomst af det vestlige middelaldermenneskes ånd, sprænger den på en måde også middelalderens konventionelle verdensbillede og peger fremad. Ja, man kunne måske billedlig talt sige, at den forvarsler det moderne (vestlige) verdensbillede, der er ved at tage form her i begyndelsen af det 3. årtusind.

Gralsmyten og myten om Tristan og Isolde

I middelalderens myte om kærlighedsparret Tristan og Isolde, hører vi ikke meget om spirituel søgen, intet om noget der bare minder om tantra og seksualyoga, og intet om den erotiske kærligheds plads i en ægte religiøsitet, der ikke fornægter og undertrykker, men bekræfter og lovpriser det seksuelle, kroppen, sanserne og følelserne. Her supplerer gralsmyten myten om Tristan og Isolde, da førstnævnte myte eksplicit gør den spirituelle søgen (efter den ægte udogmatiske religiøsitet) til tilværelsens vigtigste opgave for mennesket. Samtidig med at gralsmyten betragter den erotiske kærlighed som overordentlig vigtig, ja som et delaspekt ved den spirituelle søgen. Hos Wolfram hører vi således, at Parzival i ødemarken længes efter Condwiramours kærlighed - men endnu mere efter Gralen.

Uheldigvis blev det dog ikke gralsmyten, eller en myte af tilsvarende karat, men derimod myten om Tristan og Isolde, der - sammen med myten om det materielle fremskridt og naturvidenskabens mytologi - kom til i meget vid udstrækning at afløse Jesus-myten som den vestlige verdens centrale mytekompleks. På trods af at myten om Tristan og Isolde også er myten om den tragiske kærlighed. Efter middelalderens slutning, og især efter reformationen, modreformationen og 1600-tallets religionskrige - hvor kristendommen næsten slog sig selv ihjel og Jesus-myten var nær ved at forbløde - blev det myten om Tristan og Isolde samt naturvidenskabens ikke-religiøse, ja i stigende grad anti-religiøse mytologi, der sejrede i den vestlige verden. Myten om den spirituelle søgen, hvis højeste udformning i Vesten indtil nu har været gralsmyten, gik derimod mere og mere i glemmebogen, blev mere og mere fortrængt - og efterhånden var det kun et mindretal af den vestlige verdens befolkning, der bevarede og udbredte kendskabet til myten om den spirituelle søgen generelt, og til gralsmyten specifikt.

En væsentlig årsag til dette skyldtes dog givetvis, at ingen efter middelalderens afslutning formåede at skildre gralsmyten essentielle budskab i en form, der ikke var bundet til riddertidens verden. Resultatet af denne udvikling blev en voksende materialisme. Flere og flere mennesker i den vestlige verden vendte sig efterhånden bort fra kristendommen og glemte helt gralsmyten. Samtidig med at Vesten ikke udviklede en højere form for religiøsitet end middelalderens og reformationens konventionelle kristendom, både inden for og uden for kristne kredse. I førstnævnte kredse manifesterede denne udvikling sig som en overfladisk og tit hyklerisk og rethaverisk form for kristendom, der ofte var skalkeskjul for hverdagens egoisme, magtbegær og profithunger. I sidstnævnte manifesterede det sig efterhånden som en åbenlys antireligiøs fornægtelse af, at tilværelsen har en åndelig dimension og -mening.

Fra at være kørt i den ene grøft, med middelalderens overbetoning af det spirituelle eller åndelige på bekostning af det kropslige, sanselige, følelsesmæssige og seksuelle, kørte det

vestlige menneske nu over i den anden grøft ved at overbetone det materielle på bekostning af det åndelige og religiøse. Samt ved at udvikle en seksualitet, der efterhånden ganske vidst var mere fri end middelalderens, men desværre var lige så blottet for den erotiske kærligheds religiøse og spirituelle dimension som middelalderens konventionelle seksualitet havde været.

Det åndelige og det materielle som det helliges manifestation

Middelvejen, i vort tilfælde indsigten i at både det åndelige og det materielle (naturen, kroppen, sanserne og det seksuelle) dybest set er det helliges manifestation, står det endnu tilbage for vor egen og de kommende generationer at realisere. Det samme gælder erkendelsen af, at det åndelige og det materielle ikke er hinandens "fjender", men derimod ret beset udgør en harmonisk enhed.

Gralsmyten kan i allerhøjeste grad hjælpe os med denne realisering, med denne erkendelse, og blandt den vestlige verdens myter er der næppe nogen anden myte, der i lige så høj grad kan hjælpe os med dét åndelige og materielle frigørelsesprojekt, som både menneskehedens nuværende psykiske, sociale og politiske krise, samt planetens katastrofale økologiske tilstand billedlig talt skriger på. Gralsmyten var vigtig i middelalderen - den er endnu vigtigere i dag.

Måske endog livsvigtig.

Kilder og bogliste

Wolfram von Eschenbach's Parzival fra ca. 1210 regnes for den mest betydningsfulde og storslåede udformning af Gralsmyten. Også Chrétien de Troyes: Li Contes del Graal fra ca. 1190 er bemærkelsesværdig.

- Barber, Richard: The Holy Grail . The History of a Legend. Penguin 2005
- Campbell, Joseph: The Power of Myth. Doubleday 1988.
- Campbell, Joseph: The Masks of God - Occidental Mythology. Viking 1964.
- Campbell, Joseph: Transformation of Myth through Time. Harper & Row 1990.
- Cavendish, Richard: King Arthur & The Grail. Weidenfeld & Nicolson 1978.
- Eliot, T.S.: Ødemarken og andre digte. Gyldendals Spættebøger. 1964.
- Eschenbach, Wolfram von: Parzival. Penguin Books. 1980.
- Franz, M.-L. von & Jung, E.: The Grail Legend. G.P. Putnam's Sons. 1970.
- Godwin, Malcolm: The Holy Grail - Its Origins, Secrets and Meaning Revealed. Bloomsbury 1994.
- Loomis, Roger Sherman: The Grail - From Celtic Myth to Christian Symbol. Columbia University Press 1963.
- Matthews, John: The Grail Tradition. Element Books 1990.
- Matthews, John (ed.): At the Table of the Grail. Routledge & Kegan Paul 1984.
- Troyes, Chrétien de: Arthurian Romances. Everyman's Library. 1987.
- Weston, Jessie L: From Ritual to Romance. Cambridge University Press. 1920.